

**TRADUCERILE DIN OPERA LUI HEINRICH HEINE
CARE AU CONTRIBUIT LA O RECEPTARE RAPIDĂ A SCRIITORULUI
ÎN LITERATURA ROMÂNĂ
DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA**

The Translations of Heinrich Heine's Works that Facilitated the Quick Reception of the Writer in Romanian Literature in the Latter Half of the 19th Century

During the latter half of the nineteenth century there was a large openness of the Romanians to the West, which aims to inform them about the political and cultural life in the Western countries. The influence of German culture on the Romanian one was realized not only through the translation into Romanian language of the works of German writers. During this period, Romanians opened up to the West, which was intended to inform them about the political and cultural life in Western countries. In this context, the first songs of the Book of Songs appeared in Romanian literature.

Key-words: *German, influence, openness, translation, writer*

În literatura română se manifestă la mijlocul secolului al XIX-lea tendința de sincronizare rapidă cu cea europeană, dat fiind intervalul de timp foarte scurt care trece de la apariția operelor în original în Apusul Europei până la traducerea acestora în limba română.

O realitate determinată de condițiile istorice europene arată că a existat în cultura românească de început o stratificare, atât de necesară pentru curentele de gândire de la noi. Acestea s-au manifestat nestingherit, uneori într-un mod bine definit, alteori, contrastând cu cele existente, au evoluat în paralel, raportându-se la evenimente, personalități și mai puțin la școli sau curente literare ori ideologice.

Versurile în stil romantic iau amploare odată cu creația poezilor pașoptiști, care, transpunând în lirica lor teme și motivele specifice curentului romantic, nu pierd din vedere principalul obiectiv cultural și politic al epocii, acela de evocare a idealurilor Revoluției de la 1848. Romantismul este revigorat apoi în creația scriitorilor de la „Junimea”, în special, la îndemnul mentorului societății, Titu Maiorescu, de reînnoire a poeziei românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai precis, începând cu 1867.

În această perioadă se înregistrează o amplă deschidere a românilor către Occident, care are menirea de a-i informa asupra vieții politice și culturale din țările apusene. În acest context își fac apariția în literatura română primele lied-uri ale *Cărții cântecelor* a lui Heinrich Heine.

În receptarea în țara noastră a operei autorului în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, până la Primul Război Mondial, impresionează marele volum al traducerilor din lirica lui Heine și influența produsă asupra poezilor români, care l-au imitat și asimilat în creația lor, în funcție de afinitățile pe care le-au avut cu scriitorul german.

¹ Universitatea „Dimitrie Cantemir”, București.

În secolul al XIX-lea s-a creat chiar o modă, un fenomen cunoscut sub numele de heinism, manifestat prin predilecția pentru tălmăcirile din versurile lui Heine și volumul deosebit al versiunilor românești. În cele trei provincii românești a fost echivalat un număr impresionant de poeme, înregistrându-se aproximativ 750 de variante. Oamenii de cultură de la noi care cunoșteau lirica sa, în primul rând în original, s-au străduit să tălmăcească poemele cât mai corect și mai fidel. Unii traducători au echivalat poezia chiar în proză, pentru ca publicul nostru să înțeleagă cât mai bine mesajul transmis de autor, deci, chiar cu riscul de a scădea valoarea literară a traducerii.

Astfel de tălmăcirii în proză au fost realizate de Ricard D. Ioan, I. Mercator, G. Ionescu M., Santa, Sfada Cazla, X., Th. M. Stoenescu, A. Vasiliu Vinci, Smara, Cornei d'Apolodor, Amedeu Georgescu și de către câțiva traducători anonimi care și-au publicat echivalările în *Albina Pindului*.

Dintre cei mai buni traducători ai poemelor heiniene remarcăm mai întâi pe St.O. Iosif. Deși uneori s-a îndepărtat simțitor de original, poetul a știut să compenseze acest fapt prin expresia artistică inedită, inegalabilă a tălmăcirilor sale. Ion Bentoiu s-a distins prin precizarea poeziei traduse, prin corectitudinea și fidelitatea redării conținutului originalului. Și Barbu Nemțeanu se impune ca unul dintre tălmăcitorii talentați ai versurilor autorului, în special, al poeziei cu tentă religioasă din *Melodii ebraice*.

Tălmăcitorii au echivalat, în general, poemele heiniene cât mai îngrijit, cu o deosebită atenție la expresia artistică, la formă și uneori la schema metrică. Chiar dacă oamenii de cultură de la noi nu au reușit întotdeauna să redea ritmurile poeziei heiniene, ei impresionează, prin strădania de a transpune conținutul într-un mod cât mai evocator. De remarcat este și faptul că unele poeme în vers liber din ciclul *Marea Nordului* au fost echivalate în limba română în ritmuri și rime proprii.

Scrierile critice din această perioadă, deși destul de puține au rolul atât de popularizare a scriitorului și a operei sale în literatura română, cât și de promovare a volumelor de tălmăcirii din poezia acestuia în rândurile publicului român. Cele mai serioase și interesante sunt studiul asupra poeziei române al lui Titu Maiorescu, „O cercetare critică asupra poeziei române”, articolele lui Ilarie Chendi și cele ale lui A. Steuerman Rodion. Cele din urmă au la bază argumentații și demonstrații pe bază de exemple în vederea reabilitării imaginii autorului.

O mare parte dintre aceste lucrări încearcă să-l facă pe Heine înțeles la noi, explicând motivele lipsei sale de audiență în Germania, sau modul în care a fost receptat în Franța.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, scriitorii români au preluat din literatura apuseană prin oamenii de cultură plecați la studii în străinătate, tot ceea ce aceștia au considerat potrivit și apropiat culturii noastre la acea vreme și, uneori, cum s-a întâmplat și cu poetul german mult mai mult decât atât. Poeții români au tradus, adesea, fără să facă o selecție atentă a poemelor, ceea ce a dus la o răspândire rapidă a aproape întregii lirici heiniene în toate provinciile românești. Autorul își câștigase renumele încă din timpul vieții, mai ales cu poemele din *Cartea cântecelor*, celelalte volume de versuri rămânând mai puțin cunoscute, atât în Germania, cât și în celelalte țări. *Poezii noi*, *Romancero*, precum și ciclul *Poezii. 1853-1854* au fost publicate după ce poetul a plecat în exil la Paris, fiind interzise în patria sa până la sfârșitul vieții scriitorului printr-un decret din 1835.

Ceea ce i-a adus faima în țara sa de origine, dar și în lume au fost poemele din prima sa culegere de versuri, compuse în stilul înaintașilor, în stilul tradiției romantismului german, fiind, de asemenea, profund influențate de folclorul autohton.

Deja în aceste poezii scrise în tinerețe se regăsesc ironia, sarcasmul și un realism care încearcă să estompeze romantismul caracteristic liricii sale erotice. Influența curentului tradițional german din acea vreme nu a dispărut, însă, niciodată din poezia sa, păstrându-se și în volumul *Romancero*, scris în ultima parte a vieții.

Ampluarea traducerilor din această primă etapă de cunoaștere, imitare și asimilare a scriitorului la noi este surprinzătoare. Fără a lua în considerare versiunile românești ale aceleiași poezii care se regăsesc în mai multe publicații ale vremii, am numărat peste 750 de tălmăcirii din poezia heiniană tipărite în presa din această perioadă. Mare parte dintre aceste echivalări au fost poetice, expresive, cursive, ușor de comparat cu originalul și destul de fidele acestuia. Am remarcat că și cele anonime, deși puține, sunt bine realizate și destul de expresive.

Din cercetările efectuate am constatat că mulți dintre traducătorii care s-au încumetat să transpună poemele heiniene au fost scriitori. În general, tălmăcitorii sunt aproape necunoscuți, mai ales că mare parte dintre aceștia își semnează echivalările sub pseudonim. În lunga listă de nume a acestora regăsim, totuși, pe cele ale unor poeți recunoscuți în epocă, cum sunt St.O. Iosif, N. Skelitti, Gh. din Moldova, O. Carp, Maria Cunțan, Matilda Cugler Poni, Barbu Nemțeanu și alții ale căror echivalări sunt, în majoritatea lor, valoroase din punct de vedere literar.

În demersul cercetării mele mi s-a părut interesant să scot în evidență ce anume s-a tradus din opera lui Heine și care a fost motivul acestei selecții. Dat fiind numărul impresionant de mare al versiunilor românești, am făcut o statistică a acestora, relevând și o clasificare a celor mai buni tălmăcitori. Mi-am permis a face o prezentare a echivalărilor celei mai traduse poezii din periodicele vremii, respectiv a baladei *Lorelei*, stabilind și o ierarhie a acestora prin compararea părților esențiale.

Impresionant în prima etapă de receptare a scriitorului la noi este amplul volum al traducerilor din lirica sa. Faptul că s-au înregistrat peste 750 de variante românești ale poemelor heiniene dovedește atât simpatia oamenilor de cultură români pentru autor, cât și adeziunea lor la idealurile poeziei romantice germane. Acest avânt de cunoaștere a avut ca urmare dorința de imitare și asimilare a poemelor sale. Heine a însemnat pentru poeții noștri ceva cu totul nou, atât ca mod de expresie, cât și ca formă și muzicalitate. Temele romantice din poezia germană nu le erau străine nici scriitorilor români, însă modul în care poetul transpunea aceste teme și motive într-o formă și un ritm propriu, înnoitor, era un motiv cât se poate de impulsivant pentru ca acesta să pătrundă la noi. În această perioadă literatura română își căuta matca, felul propriu de exprimare și nu respingea modelele străine, ci le prelua pentru a asimila ceea ce convenea mai bine spiritului românesc al vremii.

Deși Heine nu s-a bucurat de o mare popularizare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea prin intermediul articolelor din presa vremii, aceasta s-a compensat prin ritmul amplu al echivalărilor din poemele sale, în general, și prin calitatea acestora, care nu s-a mai regăsit în epocile ulterioare în receptarea sa în țara noastră. Din acest punct de vedere, interesant este mai ales ce anume au selectat tălmăcitorii români din poezia lui Heine pentru a transmite în literatura română o imagine reprezentativă a autorului.

Tălmăcitorii au încercat să aducă în atenția cititorilor nu numai creațiile lirice heiniene, ci și câteva dintre cele mai însemnate scrieri ale sale în proză, ca de exemplu

jurnalul de călătorie intitulat *Impresii de călătorie*, primit cu entuziasm în aproape toate țările; interesul amplificându-se în acest sens și în spațiul nostru geografic, unde existau destul de puține opere de acest fel.

Deși dă impresia că este simplă *Cartea cântecelor* a pus foarte multe probleme de echivalare traducătorilor români. Aceștia au reușit, în general, să transpună conținutul poemelor heiniene, concentrându-se asupra expresiei poetice, dar rareori au redat ritmurile versurilor sale și spiritul autorului, respectiv jocurile de cuvinte și ironia. În mare parte tălmăcitorii nu au putut transmite muzicalitatea poemelor, pierzându-se astfel efectul sonor al aliterațiilor, onomatopeelor, cuvintelor accentuate și al nenumăratelor repetiții.

Specificitatea stilului heinian din *Cartea cântecelor* constă în predilecția pentru folosirea cuvintelor populare, a diminutivelor, onomatopelor, arhaismelor, neologismelor, repetițiilor, metaforelor, comparațiilor și personificărilor. În general, în volumul menționat simplitatea limbajului reiese din utilizarea cuvintelor cu o singură formă. Numeroase elemente sunt împrumutate din poezia populară, în special, diminutivele.

S-au tradus, de asemenea mare parte din volumul *Poezii noi*, care pe lângă versurile sentimentale, diferite de cele scrise în tinerețe este compus din multe poezii ironice. Heine evocă în aceste poeme împlinirea senzorială a iubirii, transpunând în versuri atât diferențele fizice și de caracter ale iubitelor sale cât și experiențele erotice trăite la maturitate. Poetul devine mai concret, mai direct, descriind tot mai rar situațiile de separare de iubită și durerea iubirii neîmpărtășite. În această carte întâlnim, însă, și poeme în care Heine prezintă efemeritatea iubirii senzuale, deziluziile și durerea unei iubiri pierdute. În timp ce în versurile din tinerețe este vorba de suferința cauzată de o iubire neîmpărtășită, evocată din amintire, poeziile de acum reflectă imaginea unui bărbat cu experiență erotică, care a depășit trăirile din tinerețe.

Aceste poeme, scrise în exilul din Franța, nu mai prezintă construcția atât de deosebită, de meșteșugită a volumului din tinerețe, versurile fiind foarte sărace în figuri de stil. Acum problema traducerii constă, în general, în redarea ironiei subtile și a notei retorice a versurilor.

S-au tradus relativ puține poezii din volumul *Romancero*, scris de poet în ultima parte a vieții. Acestea nu au fost dificil de echivalat în românește deoarece, construcțiile sunt simple, fără figuri de stil și, deși, este încă prezent un lirism care amintește de cel din versurile din tinerețe, predomină genul epic.

Este de menționat faptul că în cazul poetului german, receptat în țara noastră în special prin genul liric, condiționarea traducerii de tradițiile naționale, concretizate în limbaj, este mai intensă decât în cazul prozei. Dispunând de modalități de expresie corespunzătoare, tălmăcitorul s-a străduit să redea expresiv tema sau motivului din lirica heiniană. Naturaletă și simplitatea poeziei autorului au influențat favorabil aprecierea sa la noi. Cele două caracteristici ale versurilor sale au constituit adesea o capcană pentru traducători, dovedindu-se a fi, în final, dificil de transpus în românește. Tălmăcirile unor poeți talentați au modelat creația poetică originală în așa fel încât, ea concordă cu legile tradiției literare naționale, fără a se confunda însă cu poezia autohtonă. Însă versiunile unor traducători lipsiți de talent și chemare din această perioadă au coborât și simplificat expresia originalului la platitudine și banalitate.

Traducătorii români au fost atrași în mod deosebit de aceste versuri echivalând 61 de poezii, deci aproape integral acest ciclu. Mulți dintre aceștia au preferat să transpună o anumită poezie.

Se constată că multe dintre poemele din *Intermezzo* liric sunt redată în limba română de către un singur tălmăcitor, spre exemplu poeziile: *Prolog: Era odată un cavaler trist și tăcut* / *Prolog: Es war ein Ritter trübselig und stumm* (St.O. Iosif); *Vreau să-mi scufund sufletul* / *Ich will meine Seele tauchen* (T.V. Stefanelli); *Sunete de fluier și viori* / *Das ist ein Flöten und Geigen* (Devale); *Când aud răsunând melodia* / *Hör ich das Liedchen klingen* (Barbu Nemțeanu), *Sie haben dir erzählt* / *Ți-au povestit* (traducere anonimă în proză); *Tu ai uitat cu totul* / *So hast du ganz und gar vergessen* (O traducere anonimă în proză); *În fiecare noapte te văd în visele mele* / *Allnächtlich im Traume seh ich dich* (Castor&Pollux), *Răsună numai hohote și urlete* / *Das ist ein Brausen und Heulen* (A. Sandu), *Vântul de toamnă scutură copacii* / *Der Herbstwind rüttelt die Bäume* (I. G.); *Trăsura mea merge încet* / *Mein Wagen rollet langsam* (tălmăcirea în proză a lui Smara), *Pământul a fost zgârcit atât de multă vreme* / *Die Erde war so lange geizig* (Cornei d'Apolodor – echivalare în proză) și *În jurul meu se-ntunecă* / *Wo ich bin, mich rings umdunkelt* (o traducere anonimă). Cei mai buni tălmăcitori sunt: St.O. Iosif, Ion Bentoiu, B. Nemțeanu și G.D. Pencioiu. Celelalte sunt, de asemenea, versiuni expresive și destul de apropiate de original. Dintre traducătorii talentați amintim și pe Oreste, Devale, Castor&Pollux și Lazăr Iliescu. Au transpus versurile cel mai slab: Gh. Orleanu, T.V. Stefanelli și I. Costin.

Dintre poemele care au fost echivalate de doi sau trei tălmăcitori, remarcăm: *Trandafirul, crinul, porumbelul, soarele* / *Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne* (Oreste, Devale și o traducere anonimă în proză); *Chipul tău frumos și drag* / *Dein Angesicht so lieb und schön* (I. Costin, Oreste și o traducere anonimă în proză), *Florile de lotus, temătoare* / *Die Lotusblume ängstigt* (Gh. Orleanu, A.V. și T.V. Stefanelli), *Da, tu ești nefericit, dar eu nu-ți port pică* / *Ja, du bist elend, und ich grolle nicht* (M. Pompiliu, Iosif Popescu și o traducere anonimă în proză), *Pe Rin, pe valurile înspumate* / *Im Rhein, im schönen Ströme* (St.O. Iosif, I. Costin), *Lumea e proastă, lumea e oarbă* / *Die Welt ist dumm, die Welt ist blind* (Devale și G. Murnu); *Iubito, spune-mi astăzi* / *Liebste, sollst mir heute sagen* (N. Schelitti și un tălmăcitor anonim), *Eu nu-ți port pică chiar dacă inima-mi e frântă* / *Ich grolle nicht und wenn das Herz auch bricht* (Ieronim și o tălmăcire anonimă în proză); *Ne-am avut bine* / *Wir haben viel füreinander gefühlt* (St.O. Iosif, B. Nemțeanu), *Teiul înflorea, iar privighetoarea cânta* / *Die Linde blühte, die Nachtigall sang* (Ciornei d'Apolodor, Smara și o tălmăcire anonimă în proză); *Mi-ai rămas credincioasă mult timp* / *Du bliebest mir treu am längsten* (Smara și o tălmăcire anonimă în proză); *Și când eu am suferit atât de multă vreme* / *Und als ich so lange, so lange gesäumt* (Lazăr Iliescu, S. și o transpunere anonimă în proză); *Lumea este așa de frumoasă și cerul, atât de albastru* / *Die Welt ist so schön und der Himmel so blau* (Ion Bentoiu și Devale), *Din durerea mea cea mare* / *Aus meinen großen Schmerzen* (St. O. Iosif și Ion Bentoiu); *Iubita îmi stătea alături* / *Mein Liebchen wir saßen beisammen* (B. Nemțeanu, Devale și Sex-Til), *Din basme vechi mă cheamă* / *Aus altem Märchen winkt es* (G.D. Pencioiu și Devale), *Te-am iubit și te iubesc* / *Ich hab dich geliebt und liebe dich noch* (S.V. Ștefănoiu, Devale), *În dimineața luminoasă de vară* / *Am leuchtenden Sommermorgen* (St.O. Iosif, Sex-Til și I. Darie), *Se aprinde dragostea mea* / *Es leuchtet meine Liebe* (G.D. Pencioiu, G.D.P.), *La masă stăteau și-și beau ceaiul* / *Sie saßen und tranken am Teetisch* (A. Sandu, M.A. Rennert), *Stăteam pe vârful muntelui* / *Ich steh auf des Berges Spitze* (Devale și tălmăcirea în proză a lui Smara), *Miezul nopții era rece și tăcut* / *Die Mitternacht war kalt und stumm* (Lazăr Iliescu și Barbu Nemțeanu), *La răscruce e-ngropat* / *Am Kreuzweg wird begraben* (G.D. Pencioiu, Ricard D. Ioan și

un traducător anonim), *Cântecele vechi și rele / Die alten, bösen Lieder* (A. Sandu, Lazăr Iliescu). Și în cazul acestor versiuni distingem aceiași tălmăcitori foarte talentați amintiți și mai sus, respectiv: St.O. Iosif, Ion Bentoiu, B. Nemțeanu și Sextil Pușcariu. Traducători buni au fost și Lazăr Iliescu, G.D. Pencioiu și Ricard D. Ioan; ceilalți tălmăcitori au redat mai slab și mai îndepărtat de original poemele heiniene.

Poeziile traduse de patru sau cinci tălmăcitori sunt următoarele: *Lipește-ți obrazul de al meu / Lehn deine Wang an meine Wang* (Ludovic Dauș, T.V. Stefănoiu, Lazăr Iliescu și St. Sev.); *Pe aripi de cântec / Auf Flügeln des Gesanges* (I. Costin, I. Darie, Devale, S.V. Stefănoiu, Gr.N. Lazu), *Și de-ar știi florile, micuțele / Und wüßten's die Blumen, die kleinen* (Ion Bentoiu, Devale, Sex-Til, N. Schelitti și o tălmăcire anonimă în proză), *Violetele ochișorilor tăi / Die blauen Veilchen der Äugelein* (A. Sandu, Lazăr Iliescu, M.A. Rennert și tălmăcirea în proză a Sfădei Cazla), *Oh, dacă aș fi fost doar un scăunel / Ach, wenn ich nur der Schemel wär* (V. Sturza, G. Murnu, Devale și echivalarea în proză a lui I. Mercator), *Icoană veche din trecut / Manch Bild vergessener Zeiten* (St.O. Iosif, Gr.N. Lazu, Sextil Pușcariu, Devale și o traducere anonimă), *Când doi se despart / Wenn zwei voneinander scheiden* (M. Pompiliu-varianta 1, B.V. Gheorghian, M. Pompiliu-varianta 2, Ilie Gherghel), *Sunt otrăvite cântecele mele / Vergiftet sind meine Lieder* (Gheorghe din Moldova, C. Sandu, Ana Al. Codreanu, Baron A. d'Eder și A.B.), *În vis am plâns / Ich hab im Traum geweint* (N. Schelitti, Ricard D. Ioan, Ioan Sân-Giorgiu, B.V. Gheorghian, G. Ionescu M.), *O stea cade din cer / Es fällt ein Stern herunter* (Mihai de Bonacchi, G.D. Pencioiu, Milii, Othmer - O.Goga, Sex-Til).

La fel ca și în cazul celorlalte poezii, aceiași traducători talentați se remarcă și în redarea acestor versuri în limba română: St.O. Iosif, Ion Bentoiu și B. Nemțeanu. Cu echivalări bune, expresive și apropiate de original s-au evidențiat și Castor&Pollux, N. Schelitti, Ricard D. Ioan, Ioan Sân-Giorgiu, Devale, B.V. Gheorghian, Gheorghe din Moldova, C. Sandu, Ana Al. Codreanu, Baron A. de Eder, Adr. Sulcină, Mihai de Bonacchi, M.A. Rennert și G.D. Pencioiu. Traducătorii mai slabi, care s-au îndepărtat mult de original au fost Milii, S.V. Stefănoiu, Gr.N. Lazu și Othmar (O.Goga). I. Mercator traduce poemul în proză care, deși, destul de apropiat de original, este fără valoare literară.

Cele mai traduse poeme din această ciclă au fost: *În minunata lună Mai / Im wunderschönen Monat Mai* (Gheorghe din Moldova, A. Sandu, Ludovic Dauș, Oreste, Valentin Bude, Devale și o traducere anonimă în proză), *Răsar din lacrimile mele / Aus meinen Tränen sprießen* (A. Sandu, Ar. M. Schor, Ludovic Dauș, Devale, Oreste, St.O. Iosif, Lazăr Iliescu, I. Costin, Iosif Vulcan, Lucia Craioveanu, L.Z. Ianculescu, Othmer/Goga, Sex-Til, Ioan Sân-Giorgiu și două transpuneri în proză, respectiv una anonimă și cea a lui I. Mercator), *Tu nu mă iubești, nu mă iubești / Du liebst mich nicht, du liebst mich nicht* (St.O. Iosif, Castor&Pollux, Devale, T.V. Stefanelli, M.A. Rennert, I. Mercator și două traduceri anonime în proză), *Pe ochișorii mândrei mele / Auf meiner Herzliebsten Äuglein* (I. Costin, Adr. Sulcină, I. Mercator, Ion Bentoiu, N. Budurescu, Sex-Til și două tălmăciri în proză dintre care una anonimă), *Când mă uit în ochii tăi / Wenn ich in deine Augen seh* (A. Sandu, A. Vojen, Ludovic Dauș, Ilie Ighel, Oreste, St.O. Iosif, T. Ezneanu, I. Costin, Iosif Popescu, Matilda Poni și doi tălmăcitori anonimi, dintre care unul echivalează poemul în proză), *Sărută, nu jura / O schwöre nicht und küsse nur* (Ana Al. Codreanu, Lazăr Iliescu, St.O. Iosif, I. Mercator și două traduceri anonime, dintre care una în proză), *Stau neclintite / Es stehen unbeweglich* (G. Murnu, Gh. Orleanu, Aurel Ciato, Carol Scrob, T.V.

Stefanelli, Mihai de Bonacchi, Gr.N. Lazu, G.D. Pencioiu, Sex-Til, Gh. din Moldova și o traducere anonimă în proză), *De ce sunt trandafirii atât de veștezi / Warum sind denn die Rosen so blaß* (N. Schelitti, Alesandru Petrinu, B. Nemțeanu, Baron d'Eder, O. Carp și două tălmăciri în proză, cea a lui Ciornei d'Apolodor și una anonimă), *Iubita mea, când în mormânt / Mein süßes Lieb, wenn ich im Grab* (S., Ion Gorun, Petre Dulfu, Valentin Bute, St.O. Iosif și două echivalări anonime dintre care una în proză), *Un pin stă singuratic / Ein Fichtenbaum steht einsam* (A. Sandu, C. Xenii, Ion Bentoiiu, Gh. Orleanu, O. Carp, G.D. Pencioiu, Iosif Popescu, A.B., Z., N. Schelitti și trei tălmăcitori anonimi), *De când draga m-a lăsat / Seit die Liebste war entfernt* (Ion Bentoiiu, M. Pompiliu, Petre Dulfu, Devale, Virgil Tempeanu, A.B.), *Un băiat iubește o fată / Ein Jungling liebt ein Mädchen* (Gheorghe din Moldova, St.O. Iosif, Petre Dulfu, S., Matilda Cugler); *Când aud cântecul cum sună / Hör ich das Liedchen klingen* (Barbu Nemțeanu, Ion Bentoiiu, E. D'Albon, Petre Dulfu, C. Teodorescu, A. Sandu); *Visam o fiică de rege / Mir träumte von einem Königskind* (Șt. Tomșa, Emil Dorian, O. Carp, G.D. Pencioiu, Adrian Vereea, N. Budurescu și Devale), *M-au chinuit / Sie haben mich gequälet* (Ion Gorun, A. Sandu, Matei Rareș, G.D. Pencioiu, Castor&Pollux, St.O. Iosif, Devale, Matei Rareș, Sex-Til, Tristis, G.D.P., A. Sandu și o tălmăcire anonimă); *Se așterne, fierbinte, vara / Es liegt der heiße Sommer* (I.M.M., A.Sulcină, Ludovic Dauș, Sex-Til, A.B., Z.) și *Noaptea s-a lăsat pe ochii mei / Nacht lag auf meinen Augen* (N. Schelitti, A. Sandu, Lazăr Iliescu, Iosif Vulcan, Devale, Sextil Pușcariu, Șt. Tomșa, Ricard D. Ioan și Ciopone). Dintre cei mai buni tălmăcitori ai acestor poeme remarcăm pe St.O. Iosif, Lazăr Iliescu, Sextil Pușcariu și Ciopone. Traducători buni care au realizat versiuni expresive, cursive și destul de apropiate de original sunt Șt. Tomșa, N. Schelitti, G.D. Pencioiu, Castor&Pollux, O. Carp, Emil Dorian, Adrian Vereea, N. Budurescu și Ludovic Dauș. Dintre cei care nu au reușit să redea destul de bine originalul amintim pe I. Mercator, care a transpus poemul în proză, dar și pe tălmăcitorii care au utilizat expresii greoaie și care nu au reușit să dea poemului tradus valoare estetică cum sunt Lucia Craioveanu, I.Z. Ianculescu, Othmer (O.Goga) și Iosif Vulcan.

Dintre cei care au tradus numai în proză versurile heiniene amintim pe: Smara, Sfada Cazla, X., I. Mercator, Th. M. Stoenescu, A. Vasiliu Vinci, Santa, Cornei d'Apolodor, Amedeu Georgescu și mai mulți traducători anonimi. Ricard D. Ioan și G. Ionescu M. au echivalat poemele, când în versuri, când în proză. Toate aceste versiuni sunt lipsite de valoare literară.

Predilecția tălmăcitorilor români pentru aceste poeme din ciclul *Intermezzo liric* se explică, în special, prin temele și motivele romantice întâlnite în aceste versuri. Tema dominantă este iubirea cu toate tonalitățile pe care le cunoaște acest sentiment în sufletul îndrăgostitului, de la elogiul adus frumuseții femeii: (*Chipul tău frumos și drag, Trandafirul, crinul, porumbelul și soarele, Pe ochisorii mândrei mele, Iubito să-mi spui astăzi și Violetele ochisorilor tăi*), la primii fiori în acord cu renașterea naturii la viață, primăvara în luna mai (*În minunata lună Mai*), la iubirea ca o joacă de-a v-ați-ascunselea (*Ne-am avut bine*) și până la dorul îndrăgostitului de femeia iubită (*Icoană din timpuri străvechi, Când aud cântecul cum sună și Prolog: Era odată un cavaler trist și tăcut*).

Iubirea apare în aceste poeme într-o gamă deosebit de variată: de la traiul în armonie al celor doi îndrăgostiți (*Stăteam alături de iubita mea, Când mă uit în ochii tăi și Lipește-ți obrazul de al meu*), la sentimentul de dragoste perceput ca o poveste care apare în vis (*Din basme vechi mă cheamă, Te văd în fiecare noapte și Se aprinde*

iubirea mea) și până la dorința de a evada într-un spațiu îndepărtat, pe malurile Gangelui, în India, pentru împlinirea iubirii într-un cadru natural primitiv (*Pe aripi de cântec*).

Heine transpune atât iubirea care dănuie veșnic (*Te-am iubit și te iubesc*), sentimentele contradictorii ale iubitei (*Se așterne, fierbinte, vara*), contrastele care se atrag (*Un pin stă singuratic*), cât și tradarea iubitei (*Oh, nu jura, sărută doar, Răsună un cântec din fluier și vioară*), durerea pricinuită de dragostea neîmpărtășită (*Cântecele vechi și rele, Răsar din lacrimile mele, Nu mă iubești, nu mă iubești, De-ar știi florile, micuțele și De ce sunt trandafirii atât de veșteziți*), dar și despărțirea de femeia dragă (*Când doi se despart*).

Concepția despre iubirea platonice și cea senzuală din societatea vremii poetului este redată în toată ipocrizia caracteristică în poemul *Stăteau la masă și-și beau ceaiul*.

Sentimentele evocate cunosc la poetul german următoarea gradație dramatică: de la suferințele intense din dragoste (*Oh, dacă aș fi fost doar un scăunel, De când draga m-a lăsat, Din durerea mea cea mare, Un băiat iubește-o fată, M-au chinuit, Otrăvite sunt cântecele mele, Răsună numai hohote și urlete și În dimineața luminoasă de vară*) la confundarea iubirii cu moartea (*Da, tu ești nefericit, dar eu nu-ți port pică, Lumea e frumoasă, iar cerul e albastru, Visam o fiică de-mpărat și Noaptea s-a lăsat pe ochii mei*) până la sinuciderea din dragoste (*La răscruce e-ngropat*).

Motivele predilecte ale acestui ciclu sunt următoarele: miezul nopții (*Miezul nopții rece și tăcut*), floarea de lotus (*Florile de lotus, temătoare*), Rinul, fluviul atât de mult elogiat în folclorul și lirica romantică germană (*Pe Rin, pe valurile înspumate*) și stelele (*Stau neclintite și Din cer cade o stea*).

Din cele 88 de poezii ale ciclului *Die Heimkehr* (*Întoarcerea acasă*), au fost traduse în limba română 63, deci aproape trei sferturi din totalul acestora. În cele ce urmează voi preciza poemele care au fost echivalate, numărul traducătorilor pentru fiecare în parte și calitatea versiunii.

Poeziile care au fost echivalate de câte un tălmăcitor au fost: *Inima mea, inima mea-i tristă / Mein Herz, mein Herz ist traurig* (St.O. Iosif), *Noaptea umedă și furtunoasă / Die Nacht ist feucht und stürmisch* (Ion Bentoiu), *Când în călătorie, din întâmplare / Als ich, auf der Reise, zufällig* (tălmăcitor anonim), *A răsărit luna / Der Mond ist aufgegangen* (St.O. Iosif), *Îi ia vântul pantalonii / Der Wind zieht seine Hose an* (Ion Bentoiu), *În dansul furtunii / Der Sturm spielt auf zum Tanze* (C.Sandu), *Când mă gândesc la casa ta / Wenn ich an deinem Hause* (Mihai de Bonacchi), *Se lasă liniștea nopții pe străzi / Still ist die Nacht, es ruhen die Gassen* (D. Paltin); *Cum poți să dormi liniștită? / Wie kannst du ruhig schlafen?* (Adr. Sulcină), *Fecioara doarme în cămăruța ei / Die Jungfrau schläft in der Kammer* (Ion Bentoiu), *Anii vin și trec / Die Jahre kommen und gehen* (E. d'Albon), *Am visat că luna privea trist / Mir träumte: traurig schaute der Mond* (Ricard D. Ioan), *Mi-am văzut iubita-n vis / Im Traum sah ich die Geliebte* (Alastor), *Prieten drag, la ce-ți mai folosește / Teuer Freund! Was soll es nützen* (Sextil Pușcariu), *Am vrut să stau cu tine / Ich wollte bei dir weilen* (G.Coșbuc), *Safire sunt ochii tăi / Saphire sind die Augen dein* (I. Neamțu), *Cu vorbe de dragoste / Habe mich mit Liebesreden* (Al. Radu), *Mi-au dat învățăături și sfaturi / Gaben mir Rat und gute Lehren* (Sex.-Til.), *Am visat că sunt Dumnezeu / Mir träumt: Ich bin der liebe Gott* (Adr. Sulcină), *V-am părăsit în toiul lunii iulie / Ich hab euch im besten Juli verlassen* (M.A. Rennert), *Mergeam singuri în întuneric*

/ *Wir fahren allein im dunkeln* (O. Carp), *Pe umărul tău alb ca zăpada / An deine schneeweiße Schulter* (C. Xeni), *Pe meterezele din Salamanca / Auf den Wällen Salamankas* (Const. G. Brăileanu). Cei mai buni tălmăcitori ai acestor poeme au fost: St.O. Iosif, Ion Bentoiu și D. Paltin. Traducători talentați, care au realizat versiuni expresive au fost: G. Coșbuc, Adr. Sulcină, Alastor, O. Carp. Variante mai slabe au fost cele ale lui C. Xeni, I. Neamțu, în timp ce transpunerile anonime au fost mult mai neinspirate.

Dintre poemele care au fost echivalate de doi sau trei tălmăcitori, remarcăm: *În orizontul îndepărtat / Auf fernen Horizonte* (Ion Bentoiu, N. Schelitti și o traducere anonimă), *Ea ți-a spus ceva vreodata? / Hat sie sich denn nie geäußert?* (Valentin Bude și un tălmăcitor anonim), *Stăteam în căsuța de pescari / Wir saßen am Fischerhause* (St.O. Iosif, S.) *Și când mi-am plâns la tine durerea / Und als ich euch meine Schmerzen geklagt* (G.D. Pencioiu și Sex-Til), *Cum luna strălucește dureros / Wie der Mond sich leuchtend dränget* (Ion Bentoiu și Sex-Til), *Fată cu gurița roșie / Mädchen mit dem roten Mündchen* (Gheorghe din Moldova, Const. G. Brăileanu, Sextil Pușcariu), *Prieten drag, tu ești îndrăgostit / Teuer Freund du bist verliebt* (Ion Bentoiu, Vedem și D. Paltin), *Acest tânăr amabil / Diesen liebenswürdig gen Jüngling* (B. Nemțeanu și versiunea în proză a lui G. Ionescu M.), *Ca și coșmarurile / Wie dunkle Träume stehen* (St.O. Iosif și Const. I. Georgescu), *Oh, ochii sunt din nou aceea / Ach, die Augen sind es wieder* (Const. G. Brăileanu, Sex.-Til și T.V. Ștefăniu), *Intrând în acele săli / Ich trat in jene Hallen* (G.D. Pencioiu, Iosif Popescu), *Degetele-ți albe de crin / Deine weißen Lilienfinger* (Lazăr Iliescu, Adr. Sulcină și Ion Bentoiu), *Inima mă doare și mi-e dor / Das Herz ist mir bedrückt und sehnlich* (Adr. Sulcină, Barbu Nemțeanu și St.O. Iosif), *Regele Wiswamitra / Den König Wiswamitra* (G.D. Pencioiu, E. d'Albon și P.), *Mulți se roagă la Preacurata / Andre beten zur Madonna* (Vasile Crângu, Ion Bentoiu și G. Brăileanu), *Trădeză fața mea palidă / Verriet mein blasses Angesicht* (Vasile Crângu și B. Nemțeanu), *Prea fragmentată este viața și lumea întreagă! / Zu fragmentarisch ist die Welt und Leben!* (Moni-Cotzo-Focșani, G. Ionescu M. varianta 1– în versuri și G. Ionescu M. varianta 2– în proză), *Aveți oaspeți astă seară / Sie haben heut' abend Gesellschaft* (B. Nemțeanu, St.O. Iosif și Sex.-Til.), *Cine iubește întâia oară / Wer zum ersten Male liebt* (Elena din Ardeal, Radu D. Rosetti și Devale), *Suflă husarii albaștri / Es blasen die blauen Husaren* (Barbu Nemțeanu, Devale), *Se lasă seara / Dämmernd liegt der Sommerabend* (Iosif Vulcan, St.O. Iosif), *Moartea este o noapte rece / Der Tod, das ist die kühle Nacht* (M.A. Rennert, A. Radu și Ricard Ion Ditrich). Cei mai buni tălmăcitori ai acestor poeme au fost St.O. Iosif, Barbu Nemțeanu, G.D. Pencioiu, Gheorghe din Moldova, Ion Bentoiu și N. Schelitti. Variante mai puțin reușite au fost cele ale traducătorilor M.A. Rennert, A. Radu și Ricard Ion Ditrich, iar transpunerile lui Iosif Vulcan, Moni-Cotzo-Focșani, G. Ionescu M., E. d'Albon și P., dar și cele anonime au fost realizate destul de slab.

Poeziile traduse de patru sau cinci tălmăcitori sunt următoarele: *Marea strălucea în depărtare / Das Meer erglänzte weit hinaus* (St.O. Iosif, Alice Călugăru, I. Monac, N. Budurescu), *Marea strălucea în depărtare / Das Meer erglänzte weit hinaus* (St.O. Iosif, Alice Călugăru, I. Monac, N. Budurescu), *Aveam vise întunecate / Ich stand in dunkeln Träumen* (Ion Bentoiu, C. Morariu, Alastor, Devale), *Ce vrea lacrima stingheră / Was will die einsame Träne* (N. Skelitti, Devale, B. Nemțeanu, Theodor Șerbănescu și Traian Demetrescu), *Tu ai diamante și perle / Du hast Diamanten und Perlen* (Theodor Șerbănescu, N. Schelitti, G.D. Pencioiu, Devale și

A. Zaman), *Voi rareori m-ați înțeles / Selten habt ihr mich verstanden* (Adrian Sulcină, G.D. Pencioiu, Devale și Grigore Goilan), *Unde ți-e mândra frumoasă / Sag, wo ist dein schönes Liebchen* (Ion Bentoiu, Devale, Ricard D. Ioan și A.Pileschi). Traducătorii care au transpus cu mult talent aceste versuri au fost: St.O. Iosif, Ion Bentoiu, Theodor Șerbănescu, Devale, G.D. Pencioiu și N. Schelitti. Tălmăcitorii care au dovedit că nu au talent și chemare în echivalarea versurilor heiniene de mai sus au fost: Ricard D. Ioan, I. Monac, N.Budurescu, Alice Călugăru, A. Zaman și A. Pileschi.

În cele ce urmează voi scoate în evidență variantele transpuse de mai mulți tălmăcitori: *În viața mea atât de întunecată / In mein gar zu dunkles Leben* (Matei Rareș, St.O. Iosif–varianta 1, St.O. Iosif–varianta 2, Gripen, B. Nemțeanu și o tălmăcire anonimă în proză), *Nu știu ce poate să-nsemne / Ich weiß nicht, was soll es bedeuten/Lorelei* (N. Schelitti, Gh.D. Mugur, St.O. Iosif–varianta 1, St.O. Iosif–varianta 2, Maria Pană, G. Paulu Pârvulescu, Const. G. Brădățeanu, Traian G. Stoenescu, Valentin Bude, Mireio, Bivolari, Ilarie Chendi, G.D. Pencioiu și un traducător anonim), *Umblu prin pădure plângând / Im Walde wandl' ich und weine* (St.O. Iosif, Dimitrie Anghel, Ricard D. Ioan–versiunea 1 în versuri, Ricard D. Ioan–versiunea 2 în proză și un tălmăcitor anonim), *Frumoasă fată de pescar / Du schönes Fischermädchen* (Ion Bentoiu, G. Murnu, N. Schelitti, I. Aman, B. Nemțeanu, D. Paltin, Mihai de Bonacchi, St.O. Iosif, Șt. Tomșa și Ricard D. Ioan), *Eram copii / Mein Kind, wir waren Kinder* (I. Iacobescu, St.O. Iosif, Lazăr Iliescu, G. Dumitrescu Mugur, Emil Dorian și doi tălmăcitori anonimi), *Tu ești ca și o floare / Du bist wie eine Blume* (St.O. Iosif, E. d'Albon, Devale, Sex.Til, G. I. Georgescu, Iulian Devale și Castor&Pollux), *Când sunt în pat / Wenn ich auf dem Lager liege* (M. Gregoriady de Bonacchi, T.V. Ștefăniu, N. Schelitti, A. Radu, Mihai de Bonacchi și Devale), *Aș vrea să-mi vărs durerea / Ich wollt' meine Schmerzen ergössen* (Ion Bentoiu, Adrian Sulcină, Lazăr Iliescu, Sex.-Til., N. Schelitti și Mihai de Bonacchi), *Îmi ești, într-adevăr, așa dușmănoasă? / Bist du wirklich mir so feindlich?* (P. Lirel, Vasile Crângu, Ricard D. Ioan, Barbu Nemțeanu și Sex-Til.). Cei mai buni tălmăcitori ai acestor poezii au fost St.O. Iosif, Ion Bentoiu, Barbu Nemțeanu, Lazăr Iliescu. Cu aceleași rezonanțe ca în original au tradus și Iulian Devale, Castor&Pollux, Dimitrie Anghel, G.Murnu, D. Paltin, Mihai de Bonacchi, Șt. Tomșa, Emil Dorian, M. Gregoriady de Bonacchi, Mihai de Bonacchi, Adrian Sulcină, T.V. Ștefăniu, P. Lirel, Vasile Crângu și Ricard D. Ioan. Variante mai slabe au fost cele ale traducătorilor: Matei Rareș, Gripen, Gh.D. Mugur, A. Radu, I. Aman, I. Iacobescu, E. d'Albon, Devale, Sex.Til, G. Dumitrescu Mugur, Ricard D. Ioan–versiunea 2 în proză și o altă tălmăcire anonimă în proză.

Cele câteva balade de la sfârșitul acestui ciclu au fost echivalate destul de fidel originalului de către traducătorii români. Astfel *Dona Clara* a fost tradusă aproape de valoarea textului german de A. Steuermaier Rodion și Gregorian. Balada *Almansor* a fost tălmăcită, de asemenea, în mod onorabil de Dem Moldoveanu și R.D. Ioan. *Pelerinaj la Kevlaar (Die Wallfahrt nach Kevlaar)* a cunoscut transpunerea corespunzătoare a Mariei Cunțan, dar și unele mai puține reușite, cum sunt cele ale lui Nemo, Traian G. Stoenescu, Nicolae A. Ionescu și echivalarea unui tălmăcitor anonim.

În general, poemele din acest ciclu, ca și din cele anterioare, evocă tema dragostei, însă pasiunea lui Heine nu se mai îndreaptă către Amelie, dragostea sa din tinerețe, ci spre alte femei, despre care autorul nu a făcut nicio dezvăluire, păstrând tăcerea. *Voiam să stau cu tine / Ich wollte bei dir weillen* se referă, se pare, la sora acesteia, Theresa, către care poetul și-a îndreptat sentimentele, crezând că va găsi o

femeie mai blândă și mai iubitoare decât prima iubită, care-l trădase, căsătorindu-se cu un alt bărbat, cu o poziție socială și financiară mai bună.

Tema dominantă a ciclului este iubirea, evocată în bine-cunoscutele ei etape: de la elogiul frumuseții femeii, care este comparată cu o floare sau este împodobită cu diamante și perle și până la transpunerea dragostei în vis.

Universul tematic al acestor poeme este completat de tristețea, despărțirea și neînțelegerea celor doi îndrăgostiți, care urându-se, dușmănindu-se, mor în cele din urmă, fără să-și mărturisească iubirea.

Întâlnim aici și poezii închinare mării, pescarilor sau trecerii ireversibile a timpului.

Predomină în aceste versuri peisajele romantice în care motivele cele mai des întâlnite sunt luna, cerul albastru, lacul și apusul soarelui.

Din totalul de cinci poezii ale ciclului *Din călătoria în Harz* (*Aus der Harzreise*) au fost traduse doar trei: *Idilă pe munte / Bergidylle* (G.D. Pencioiu), *Ciobănașul / Der Hirtenknabe* (St.O. Iosif) și *Pe Brocken / Auf dem Brocken* (D. Paltin, Ricard D. Ioan). Dintre acești tălmăcitori St.O. Iosif se remarcă cu o echivalare foarte bună, dar și ceilalți redau cu multă fidelitate și expresivitate textul german. Versurile sunt scrise după călătoria poetului în munții Harz și au la bază, în special, tema iubirii.

Ciclul *Marea Nordului* (*Die Nordsee*) au luat naștere după ce poetul a petrecut o perioadă de timp la Marea Nordului pentru a se recupera după căderile nervoase provocate de dezamăgirile din dragoste.

Poeziile evocă peisajul marin și reflecțiile filosofice pe tema existenței și rostului omului în lume, doar câteva fiind poeme de dragoste. Remarcăm versiuni din cele două secțiuni: *Marea Nordului I* și *Marea Nordului II*. Din prima parte s-au tradus poeziile: *Amurg / Abenddämmerung* (St.O. Iosif), *Apus de soare / Sonnenuntergang* (Sex.-Til.) *Declarație / Erklärung* (Mihai de Bonacchi și D. Petrino), *Noaptea în cabină / Nachts in der Kajüte* (St.O. Iosif și Ion Benteoiu) și *Furtună / Sturm* (St.O. Iosif și D. Paltin). Din cele 12 poeme s-au tradus, doar cinci, deci, mai puțin de jumătate din totalul acestora.

Din a doua parte au fost traduse doar trei, deci, aproape o treime din cele 10 poeme ale ciclului, respectiv: *Apusul soarelui / Untergang der Sonne* (Maria Cunțan), *Zei Greciei / Die Götter Griechenlands* (I. Groșșian, Cezar Papacostea și un tălmăcitor anonim) și *Întrebări / Fragen* (Mihai de Bonacchi, Gh.L. Ionescu și Aurel Ciato).

Cei mai buni tălmăcitori ai acestor poeme au fost St.O. Iosif, Maria Cunțan și Ion Benteoiu, dar echivalări destul de bune sunt și cele ale lui Mihai de Bonacchi, D. Petrino, D. Paltin, I. Groșșian, Cezar Papacostea, Aurel Ciato, G.L. Ionescu, dar și cea a tălmăcitorului anonim.

Poemele din volumul *Poezii noi* (*Neue Gedichte*) sunt scrise pe un ton mult mai ironic și într-o notă mult schimbată, realistă, spre deosebire de cele din volumul scris în tinerețe, în care accentele de ironie de-abia erau resimțite, unde stilul era predominant romantic.

Filonul romantic nu dispare cu totul nici în *Poezii noi* și nici în *Romancero*, numai că este prezent pe un plan secundar, predominând ironia și un realism mult prea timpuriu pentru vremea aceea. De fapt, în Germania, realismul se manifestă, nu în prima, ci în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, astfel încât el este pionierul acestui curent în patria sa.

Volumele de poezii care au urmat *Cărții cântecelor*, nu au fost bine primite în țara sa natală. De altfel și la noi, din aceste poezii s-au tradus puține și poate mai mult din dorința de a recepta poetul german, pe de-a-întregul, cu părțile plăcute, general acceptate, respectiv poemele romantice, dar și cu cele mai puțin îndrăgite, cum sunt versurile scrise în stilul realismului critic.

Din acest volum s-au transpus mult mai puține poezii, comparativ cu cele din *Cartea cântecelor*.

Din versurile din ciclul *Primăvara nouă (Neuer Frühling)* se întrevide o schimbare a atitudinii poetului, în sensul că acesta își propune de acum înainte să trăiască iubirea senzual spre deosebire de poziția sa anterioară din *Cartea cântecelor*, unde predomina iubirea platonică, tristețea și amărăcinua unui sentiment neîmpărtășit. În *Prolog: În galeria de pictură (Prolog: In Gemäldegalerien)* cu care debutează acest ciclu este exprimată clar această nouă perspectivă asupra vieții.

Această statistică a versiunilor românești ale liricii heiniene în periodicele de până la Primul Război Mondial a fost realizată pe baza *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine*² realizată de Institutul de istorie literară „George Călinescu” din București. Demersul a fost destul de dificil, din cauza dificultăților pe care le-am întâmpinat la identificarea variantelor românești cu originalul. Nici un tălmăcitor nu a specificat poezia tradusă din Heine, ci a adus, în general, câte un indiciu vag privitor la proveniența versurilor, cum ar fi: Din *Cartea Cântecelor*, Din *Intermezzo liric*, *Diverse* sau *Poezii noi*. Doar Ion Bentoiu a precizat la sfârșitul fiecărui poem tradus, cu exactitate, volumul, ciclul, secțiunea și numărul dat de Heine în dispunerea personală a poeziilor sale.

Cu toate aceste neajunsuri, din prezentul studiu se poate constata destul de clar amploarea pe care a avut-o receptarea scriitorului german în literatura română prin intermediul traducerilor de poezie. Calitatea acestor echivalări a înregistrat în această perioadă punctul culminant, mulți dintre tălmăcitori, în special, St.O. Iosif și Ion Bentoiu redând versurile lui Heine aproape la fel de poetic și expresiv ca și autorul acestora.

În general traducătorii care și-au publicat tălmăcirile în periodicele vremii au realizat echivalări destul de fidele originalului. Ei s-au străduit pe cât posibil să nu-și aducă propria interpretare în versiunea lor, ceea ce a constituit un câștig clar pentru literatura română, care a reușit astfel să-l perceapă și să-l înțeleagă pe Heine fără deformări, exagerări și fără să încerce să-l asimileze printr-un procedeu amplu de românizare, interpretare și adaptare a textului german.

Oamenii de cultură români, care l-au preluat mai întâi, citindu-i opera în limba germană, au cunoscut pe de-a întregul, atât lirica, cât și biografia heiniană și au tradus-o pe cât de fidel posibil originalul. Literații avizați au selectat acele poezii reprezentative pentru cunoașterea specificității creației sale și a legăturii dintre opera și viața poetului.

Totuși textul german pierde în versiunea românească foarte mult din caracteristicile estetice heiniene, respectiv ironia cu toate nuanțele și tonalitățile pe care i le transpune autorul, jocurile de cuvinte, muzicalitatea specifică etc. Traducerile se abat, în general, de la schema metrică a originalului, o analiză a acestui fapt fiind

² I. Lupu, C. Ștefănescu, *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1859-1918)*, 3 vol., București, Editura Academiei Române, 1982.

destul de dificilă, deoarece nu păstrează aproape nici un tălmăcitor ritmul sau rima versului heinian.

BIBLIOGRAFIE

- Heinrich, Heine, *Werke und Briefe in zehn Bänden*, herausgegeben von Hans Kaufmann, Aufbau – Verlag Berlin und Weimar, 1972.
- Heinrich, Heine, *Werke in fünf Bänden*, herausgegeben und eingeleitet von Helmut Holtzhauer Aufbau – Verlag Berlin und Weimar, 1991.
- *Byron și Heine*, traducere de C. Popescu, București, Atelierele grafice Socec&Co. Societate anonimă, 1908.
- *Cartea cântecelor*, traducere de Emil Dorian, București, Arta Grafică, 1916?
- *Cântece alese din Intermezzo liric și Reîntoarcerea*, traducere de Radu Mirea, București, Tipografia Victoria, 1912.
- *Din Cartea Cântecelor*, traduceri de G.D. Pencioiu, Craiova, Institutul de Editură Ralian și Ignat Lemitea, 1896.
- *Germania. Poem satiric*, traducere de Ioan D. Ricard, București, Editura Lumen, 1909.
- *Poezii alese*, traducere de Barbu Nemțeanu, București, Editura Lumen, 1910.
- *Johann W. Goethe. Heinrich Heine*, traduceri de Ioan Băilă, Tipografia Sibiu, 1902.
- *Romanțe și cântece de Heine*, traducere de St.O. Iosif, București, Editura Librăriei H. Steinberg, 1901.
- *Sarcasm și melancolie. Proză și versuri*, traducere de Castor și Pollux, București, Editura Lumen, 1912.
- *Tălmăciri*, traducere de St.O. Iosif, București, Editura Minerva, 1909.
- *Traduceri libere și imitațiuni de poezii antice și moderne din Orient și Occident*, traducere de Grigori Lazu, vol. I-II, Iași, Editura Frații Șaraga, 1894.
- Lupu, I., Ștefănescu, C., *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1859-1918)*, 3 vol, Editura Academiei Române București, 1982.

